

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua perusopetuslain muutoksiin.

Esityksessä tuodaan esille, että opetuksen järjestäjillä on velvollisuus säätää perusopetuslain (628/1998) 29 §:n 4 momentin mukaisesti järjestyssäännöistä. Pykälän mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaiikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Perusopetuslain 29 §:n 5 momentissa säädetään järjestyssääntöjen sisällöstä. Pykälän mukaan järjestyssäännöissä voidaan antaa koulu yhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä.

Esitys toteaa myös, että kouluilla on tälläkin hetkellä mahdollisuus kirjoittaa järjestyssääntöjen puitteissa sääntöjä, joilla säädellään puhelimen käyttöä oppitunneilla sekä puuttua häiritsevään käyttäytymiseen myös välitunneilla.

Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että esitysluonnoksessa on nostettu esille perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvä punninta. On otettava huomioon perustuslain mukainen omaisuudensuoja sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjatut velvoitteet lapsen edun ensisijaisuudesta (artikla 3), lapsen oikeus ilmaista ikätasoisesti mielipiteensä itseään koskevissa asioissa ja saada tietoa (artiklat 12 ja 13) sekä oikeus yksityisyyteen ja kirjesalaisuuteen (artikla 16).

YK:n lapsen oikeuksien komitea huomautti Suomen valtiota kesäkuussa 2023 päätelmissä ja suosituksissaan (CRC/C/FIN/CO/5–6), että valtion täytyy tehostaa sääntelyä ja suojelupolitiikkaansa suojellakseen lasten oikeuksia ja turvallisuutta digitaalisissa ympäristöissä. Lisäksi tulee jatkaa

pyrkimyksiä parantaa lasten, opettajien ja perheiden digitaalista lukutaitoa ja muita digitaalisia taitoja.

Pelastakaa Lapset toteaa, esitysluonnoksen pykälä 29 vaikuttaa perustellulta esitykseltä koulun oppituntien puhelimia ja muita mobiililaitteita koskevien käytäntöjen selkeyttämiseen entisestään.

Pelastakaa Lapset kuitenkin muistuttaa, että lakiesityksen valmistelussa ja sen perusteluissa tulisi ottaa huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 25 (2021) digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista.

Yleiskommentissa (mm. 4. kappale) tuodaan esille digitaalisten teknologioiden lapsen oikeuksia edistävät mahdollisuudet sekä lapsen oikeuksia loukkaavat uhat. Yleiskommentin mukaan ”mielekäs digitaalisten teknologioiden käyttö voi auttaa lapsia ymmärtämään kansalaisoikeuksiensa sekä poliittisten, sivistyksellisten, taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksiensa koko laajuus”. Mutta yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta on edistettävä. Jos digitaalinen inkluusio jää saavuttamatta, on todennäköistä, että jo olemassa oleva eriarvoisuus lisääntyy ja syntyy uudenlaista eriarvoisuutta erilaisista taustoista tulevien lasten välille.

Yleiskommentti nro 25 (III B) kuvaa myös lapsen edun huomioon ottamista digitaalisissa kysymyksissä. Lapsen etu on dynaaminen käsite, jota on aina arvioitava asiayhteydessä. Digitaalista ympäristöä ei ole alun perin suunniteltu lapsille, mutta sillä on tärkeä rooli lasten elämässä. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että jokaisen lapsen etu harkitaan ensisijaisesti kaikissa digitaalisen ympäristön tarjoamiseen, sääntelyyn, suunnitteluun, hallintaan ja käyttöön liittyvissä toimissa.

Sopimusvaltioiden tulisi huomioida ne kansalliset ja paikalliset tahot, jotka valvovat lasten oikeuksien toteutumista edellä mainituissa digitaaliseen ympäristöön liittyvissä toimissa. Lapsen etua tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon kaikki lasten oikeudet, mukaan lukien oikeus hakea, vastaanottaa ja levittää tietoja, oikeus tulla suojelluksi vahingoilta ja oikeus saada näkemyksensä huomioiduksi, sekä varmistaa lapsen edun arvioinnin ja siinä käytettyjen kriteerien läpinäkyvyys.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Pelastakaa Lapset kannattaa 26 d pykälän kirjausta rehtorin mahdollisuudesta ottaa koulupäivän aikana haltuun oppilaalta kielletty esine tai aine, joka häiritsee opetusta sekä kehottaa kiinnittämään huomiota samoihin reunaehtoihin, joita kirjasimme 29 §:ään liittyvään vastauksemme. Toteamme, että perusopetuslain mukaan puhelimet ja mobiililaitteet on mahdollista jo nykyisellään ottaa haltuun, jos ne häiritsevät oppimista.

Pelastakaa Lapset katsoo, että järjestyssääntöjen säätelyä täsmentämällä yhtenäistetään eri koulujen käytäntöjä mobiililaitteiden ja puhelimien osalta. Lapsilla on samat oikeudet, riippumatta siitä, missä he käyvät koulua.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykälisiin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

-

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Pelastakaa Lapset katsoo, että esityksen pykälä 2 edistää muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (artikla 18) mukaisesti valtion ja vanhempien yhteistä velvollisuutta kasvattaa ja ohjata lapsia.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Pelastakaa Lapset kehottaa huomioimaan lainvalmistelussa YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentin nro 17 3, jossa nostetaan esille, että kaiken urheilu-, virkistys- ja vapaa-ajan toiminnan toteuttamisessa on huolehdittava, että toiminta on turvallista ja esteetöntä komitean esiiin nostamille haavoittuville ryhmille; tytöille, vammaisille lapsille, turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalapsille, heikossa sosiaalis-taloudellisessa asemassa oleville lapsille ja maaseudun lapsille.

Sosiaali- ja terveysministeriön alainen Suomen urheilun eettisten asioiden neuvottelukunta on tällä hallituskaudella käynnistänyt työn lasten turvallisuuden edistämiseksi urheilussa. Tämä työ vastaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen yleiskommentin 17 ohjeistusta sopimuksen ratifioineille valtioille. Pelastakaa Lapset pitää tämän työn käynnistymistä erittäin tarpeellisena ja vaikuttavana tapana edistää kaikkien lasten ja nuorten oikeuksia urheilussa.

Lisäksi haluamme kiittää harrastamisen Suomen mallin edistämisestä, ja toivomme, että mallia kehitetään siihen suuntaan, että se tukee kunnissa myös lasten mahdollisuuksia liikuntaan ja liikunnallisiin harrastuksiin perheen taloudellisesta tilanteesta huolimatta.

YK:n lapsen oikeuksien komitea muistuttaa, että lapset tulee osallistaa täysimittaisesti vapaa-aikaa, leikkiä, virkistystä, kulttuurielämää ja taidetta koskevaan suunnitteluun ja toteutukseen. Pelastakaa

Lapset pitää myönteisenä, että esityksessä tuodaan esille leikin, liikkumisen ja urheilun merkitystä. Ne lisäävät useiden tutkimusten mukaan myös oppimisen edellytyksiä ja kohentavat vuorovaikutustaitoja.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Liikanen Veli
Pelastakaa Lapset ry